

1. Obywatel – kto to taki?

Bycie obywatelem państwa oznacza posiadanie określonych praw, w tym prawa do uczestniczenia w wyborze osób sprawujących władzę w państwie. Jednak rzeczywisty wpływ na przebieg spraw zależy przede wszystkim od postawy obywatelskiej każdego z nas, czyli gotowości wzięcia odpowiedzialności za dobro wspólne. Na zajęciach uczennice i uczniowie nie tylko dowiadują się, co to znaczy być obywatelem w sensie formalnym oraz jakie obowiązki mają polscy obywatele. Zastanawiają się też, jakie cechy i umiejętności powinien posiadać dobry obywatel i dobra obywatelka oraz jaki pożytek przynosi zaangażowanie się w sprawy publiczne. Poznają utrwalone w XX-wiecznej historii Polski wzory aktywności obywatelskiej oraz znaczenie cnót i postaw obywatelskich we współczesności.

CELE LEKCJI WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Uczeń/uczennica:

- podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków i Polek, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego – dział IX pkt 1.

PO ZAJĘCIACH UCZEŃ/UCZENNICA POTRAFI

- wyjaśnić, w jaki sposób zostajemy obywatelami w Polsce i w innych krajach;
- wskazać, jakie uprawnienia i obowiązki mają obywatele i obywatelki Polski;
- scharakteryzować – odwołując się do konkretnych postaci – dobrego obywatela i dobrej obywatelki;
- wymienić najważniejsze cnoty obywatelskie.

METODY PRACY

- rozmowa nauczająca
- burza mózgów
- praca w grupach
- praca z tekstem
- praca własna

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- Konstytucja RP
- kartki papieru
- flamastry lub długopisy

JAK PRZEPROWADZIĆ ZAJĘCIA?

WPROWADZENIE

1. „Obywatel, czyli kto?” (rozmowa nauczająca). Na wstępie odwołaj się do zajęć z działu „Komunikacja i współdziałanie”, gdzie była mowa o więziach, jakie łączą każdego człowieka z innymi ludźmi i grupami ludzi. Wyjaśnij, że na tej lekcji

będziecie się zajmować szczególnym rodzajem więzi. Następnie wprowadź termin „obywatel” i poproś uczniów i uczennice, by zastanowili się, co ono oznacza. Poproś, by zapisali w zeszytach swoje pierwsze skojarzenia – mogą to zrobić kończąc zdanie *Obywatel to...* lub narysować mapę skojarzeń.

ROZWINIĘCIE

2. „Obywatel, czyli kto?” (praca z tekstem, praca własna, rozmowa nauczająca). Poleć uczennicom i uczniom przeczytanie tekstu „Obywatel, czyli kto?” (s. 163–164), a następnie poproś, aby wykorzystując uzyskane informacje, dokończyli zdania umieszczone w ćwiczeniu „Dokończ zdania” (s. 164). Zadanie to uczniowie zapisują w zeszycie. W związku z tym, że tekst jest długi, możesz zaproponować uczniom, by przeczytali go w parach – każdy uczeń czyta swoją część, a następnie referuje koledze/koleżance z ławki.

Powiedz, że w zasobach internetowych znajdują więcej informacji o tym, w jaki sposób cudzoziemiec może uzyskać obywatelstwo Polski (na pewno uczniowie słyszeli o przypadkach przyznania obywatelstwa naszego kraju przez prezydenta RP obywatelom pochodzącym z innego kraju, np. brytyjskiemu historykowi Normanowi Davisowi czy brazylijskiemu piłkarzowi polskiego pochodzenia, o trudnym do wymówienia nazwisku, Thiago Rangel Cionek). Zwróć uwagę, że obywatel ma zarówno prawa, jak i obowiązki; wyjaśnij, że zostały one zapisane w Konstytucji RP. Możesz poprosić uczniów, aby ponownie przeczytali odpowiedni fragment tekstu „Obywatel, czyli kto?” albo sam/sama odczytaj na głos odpowiedni artykuł z Konstytucji RP. Na podstawie tekstu uczniowie powinni wymienić obowiązki obywatelskie, które posiadają (obowiązek wierności i lojalności, obrony ojczyzny, przestrzegania prawa i stawiania się przed sądem, płacenia podatków i innych opłat publicznych, dbania o środowisko naturalne).

3. „Dobry obywatel, czyli kto?” (rozmowa nauczająca, burza mózgów). Zapytaj uczniów, czy któryś z nich był świadkiem sytuacji, gdy ktoś z ich rówieśników zachował się jak przystało na dobrego obywatela. Które z zachowań osób dorosłych kojarzą im się z byciem dobrym obywatelem? Mogą przytoczyć również przykłady z filmu i literatury. Poproś uczniów, aby krótko opisali takie sytuacje (patrz: ćwiczenie na s. 165).

Następnie zaproponuj uczniom, aby na podstawie informacji z tekstów: „Wiedzieć, umieć, chcieć” i „Cnoty obywatelskie” (s. 164–166) oraz własnych spostrzeżeń sporządzili listę cech dobrego obywatela i obywatelki – praca metodą „burzy mózgów”. Zapisy powinny być bardzo zwięzłe, np. *jest odpowiedzialny; reaguje, gdy widzi zło; pomaga innym; interesuje się sprawami publicznymi*. Wyjaśnij, że wymieniane przez nich cechy to umiejętności i cnoty obywatelskie; wiele z nich będą mogli w sobie rozwijać na lekcjach KOSS. Zachęć, by w domu przeczytali tekst w ramce „Zdaniem badaczy...” (s. 165) i uzupełnili listę cech dobrego obywatela o te, które pojawią się w tekście „Cnoty obywatelskie” (s. 165–166).

ZAKOŃCZENIE

4. „Łatwe czy trudne?” – podsumowanie (praca własna). Zapytaj uczniów i uczennice, które z cnót obywatelskich według nich są łatwiejsze do osiągnięcia, a które trudniejsze. Poproś, aby zapisali (anonimowo) na karteczkach po dwie cnoty obywatelskie, które posiadają i uważają za swoje mocne strony. Następnie zbierz kar-

teczki i posegreguj – pozwoli to ustalić, jakie cechy powtarzają się najczęściej, a jakie najrzadziej (patrz: ćwiczenie na s. 167).

5. Praca domowa dla ochotników (praca z tekstem). Zaproponuj chętnym uczniom pracę domową do wyboru:

- Poproś uczniów i uczennice, by przeczytali w domu fragment z książki Barbary Skargi „Człowiek to nie jest piękne zwierzę” (s. 167). Na jakie cechy dobrego obywatela zwraca uwagę autorka? Czy pojawiły się one na ich klasowej liście? Jeśli cechy te nie pojawiły na liście, uczniowie i uczennice powinni ją uzupełnić. Możesz ich zachęcić, by co jakiś czas do niej zaglądali i próbowali ocenić, które z cech posiadają, a nad którymi muszą jeszcze popracować.
- „Ale dlaczego ważne?”. Poproś uczniów, by wspólnie z rodzicami przyjrzeni się liście Wielkich Obywateli i Obywatelek Polski na s. 167 i wybrali z niej pięć nazwisk osób, które uważają za ważne dla Polski, wypisali po ich dwie cechy/dokonywania, które o tym wyborze zdecydowały. Możesz też zaproponować, by uczniowie i rodzice zrobili to oddzielnie, a potem porównali swoje propozycje. Na koniec niech zastanowią się wspólnie, dlaczego wybrane przez nich cechy są ważne dla funkcjonowania państwa i społeczeństwa.

Uwaga! Może się zdarzyć, że w przypadku niektórych nazwisk, uczniowie będą musieli poszukać dodatkowych informacji.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 83
ćwicz. 4

ĆWICZENIA DODATKOWE

– „**Galeria Wielkich Obywateli i Obywatelek XX wieku**” (praca w zespole lub praca własna, projekt). Zaproponuj uczniom wykonanie ćwiczenia „Galeria Wielkich Obywateli i Obywatelek XX wieku” na s. 166–167 (możesz tę pracę polecić chętnym uczniom do pracy w domu). Mogą też zrobić galerię osób zasłużonych dla waszej miejscowości czy regionu, a przez mieszkańców już zapomnianych – spróbujcie podczas lekcji stworzyć listę takich osób (uczniowie i uczennice mogą pracować w grupach).

Zachęć uczniów i uczennice, by porozmawiali z dorosłymi (dziadkami, rodzicami, innymi nauczycielami w szkole, dyrektorem muzeum czy biblioteki) na temat ruchów wspólnotowych w latach 70. i 80. XX wieku w waszej miejscowości (ruch spółdzielczy, ruch „Solidarność” itp.) i osób w nie zaangażowanych. Zebrane informacje warto przedstawić w formie albumu. A może uda się odnaleźć jakieś zdjęcia? Dla uczniów i uczennic będzie to nie tylko fantastyczna wycieczka w przeszłość, ale także okazja do doskonalenia warsztatu historycznego.

Jeśli to ćwiczenie okaże się niemożliwe do wykonania (np. ze względu na utrudniony dostęp do informacji), możesz zaproponować uczniom i uczennicom, aby przygotowali krótkie biogramy Polaków i Polek żyjących w XX wieku, którzy odegrali ważną rolę w życiu naszego kraju. Prace warto zaprezentować w postaci albumu lub umieścić w gablotce szkolnej.

Zeszyt
ćwiczeń
s. 84
ćwicz. 6